

Obsahové věty žadací

- řídicí výrazy – rys vůle (i snaha, záměr, příkaz, obava, odpor atd.), možnosti, nutnosti:
 - „speciální“ slovesa vyjadřující vůli, možnost a nutnost – tzv. **modální** (*velle, nolle, malle, posse*)
 - slovesa, která mají kromě vůle, nutnosti a možnosti i **další významové složky** – **modální v širokém slova smyslu** (např. *cupere, desiderare, petere, rogare, studere, ...*)
- různé možnosti vyjádření (prostý infinitiv, ak. + inf., věta s *ut*, jiná spojková věta); výběr prostředku závisí na predikátu ve větě hlavní
- styčné oblasti s obsahovými větami oznamovacími a vedlejšími větami konsekutivními

PROSTÝ INFINITIV

- po modálních slovesech *velle, nolle, malle* při shodě podmětů: *volo legere* (já chci, já čtu); samozřejmě i po *posse* stejně jako v ČJ: *possum scribere* (tam vzhledem k významu ani jiná možnost není)
- po *cupere, studere* a *contendere*: *cupio abire* „toužím odejít“
- po neosobních výrazech *necesse est, oportet, opus est*, pokud se týkají neadresné všeobecné nutnosti „ono se musí uklidit“, „je nutné uklidit“, nikoliv „ty musíš uklidit“ nebo „je nutné, abys uklidil ty“

AKUZATIV S INFINITIVEM

- po modálních slovesech *velle, nolle, malle* a po *cupere* při různých podmínkách: *volo te abire* „chci, abys odešel“
- po *iubere, vetare, prohibere, sinere, cogere, pati*
 - pokud není vyjádřena osoba, které se zakazuje, následuje inf. pas.: *Caesar portas claudi iussit* (někdy však i v tomto případě prostý inf. akt.)
 - tato slovesa (ne dep. *pati*) mají i osobní pasivní konstrukci, v ČJ bývá věta se „se“: „Zakazuje se ti běhat“ (*Tu currere vetaris*).
 - pozor na rozdíl mezi „zakazuje se ti běhat“ x „zakazuje se běhat (všeobecně, všem)“: *tu currere vetaris* x *curri vetatur*; též „zakazuje se trhat růže“ *rosae carpi vetantur*.
- po *sinere, cogere, pati* může být i věta s *ut / ne*
- po *prohibere* může být i věta s *quominus*, ale je to méně časté
- neosobní modální výrazy typu *licet, oportet, necesse est, opus est, decet, dedecet, fas est, bonum est, aequum est* (u těchto styčné místo s obsahovými oznamovacími), pokud je uvedeno, kdo něco musí, smí atd.: „je třeba, abys odešel“ *oportet te abire*
- po *velle* (méně často po *nolle, malle, cupere*) může být ptc. pf. nebo inf. pf. – přání do minulosti, stav v přítomnosti: *monitos eos volo* „Chci, aby byli teď napomenuti“ / „Jak bych byl rád, aby byli v minulosti napomenuti“

POUHÝ KONJUNKTIV BEZE SPOJKY

- po *velle, nolle, malle, oportet, necesse est, licet* při rozdílných podmínkách: *Volo venias* „Já chci, abys ty přišel“.
- může být dále po imperativech *fac, cave, vita: fac valeas*

- vyskytuje se někdy i po *iubere* a *imperare*; dále po *cernere*, *decernere*, *sentire* v obrazech typu *Senatus decrevit darent operam consules ne quid res publica detrimenti caperet*.
- historický původ – dvě vedle sebe stojící nezávislé věty
- konjunktivy: hlavně prézentu a imperfekta, vzácně i plusquamperfekta (*Quam vellem Romae mansisses!*)

VĚTA S UT, V ZÁPORU S NE

Výrazy ve větě hlavní

- modální výrazy v širokém slova smyslu, např. slovesa „prosit“ (*oro*, *peto*, *rogo*, *precor*), „přát si“ (*opto*), „pobízet, nutit“ (*moneo*, *studeo*, *impello*, *persuadeo*), „rozkazovat“ (*impero*), „stanovit“ (*statuo*, *decerno*), „pečovat“ (*curo*, *consulo*, *specto*, *operam do*), „dávat pozor“ (*cavere*)
- po slovesech „dosahovat“, „způsobovat“ (*asequor*, *impetro*) a zvláště *perficio*, *efficio*, *facio*, na pomezí mezi obsahovými oznamovacími, žádacími a vedl. větami konsekutivními. Pokud je významný účelový odstín, záporka *ne*, jinak *non*
- některé predikáty mohou uvozovat obsahovou větu oznamovací i žádací – rozdílná konstrukce i význam:

<i>video</i> + AcI („vidím, že“)	x	<i>video ut</i> („starám se, aby“)
<i>moneo</i> + AcI („připomínám, že“)	x	<i>moneo ut</i> (napomínám, aby“)
<i>persuadeo</i> + AcI („přesvědčuji, že“)	x	<i>persuadeo ut</i> („přesvědčuji, aby“)
<i>concedo</i> + AcI („připouštím, že“)	x	<i>concedo ut</i> („dovoluji, aby“)
- dále po neosobních výrazech, které spadají po významové stránce do stejné kategorie jako výše uvedená slovesa, např.: *consilium mihi est*, *tempus est*, *locus est*, *condicio est*, *cura est*, *munus est*, *lex est*, *potestas est*, výrazy s přesahem k obsahovým větám oznamovacím *consentaneum est*, *proprium est*, *reliquum est*

Negace

- negace: **ne** „aby ne“, pokud je negován pouze jeden větný člen, *ut* + záporka *non* stojící u negovaného výrazu
- opakovaná negace (oba členy záporné): *ne... neve*, *neve... neve*; první člen kladný, druhý záporný: *ut... neque*
- po záporce **ne** neurčitá zájmena **bez ali-**: *ne quis*, *ne quid*; rovněž *ne umquam*, *ne ullus*

Konjunktivy

- **konjunktiv prézentu** po čase hlavním, **konjunktiv imperfekta** po čase vedlejších
- tedy konj. pro současnost, následnost se neužívá, sám význam slovesa orientuje děj do oblasti následnosti
- případný konj. pf. nebo plpf. má vidový? význam
Curavi, ut cena cocta esset. (Plaut.) „Postaral jsem se, aby byla hotová večeře.“

VĚTY OBAVNÉ

- regulérní věty žádací, do zvláštní skupiny se řadí hlavně kvůli specifickému užívání spojek
- po predikátech „bát se“, „mít strach“, „panuje strach“, „je nebezpečí“, např.: *timeo, vereor, metuo, timor est, metus est, periculum est*
- spojky:
 - *ne* „aby ne“, „že“
 - *ne non / ut* „aby“, „že ne“; u kombinací typu „že nikdo“ pouze *ne nemo, ne numquam, ne nihil, ne nullus* atd.
 - souřadně spojené věty: *ne... ne, ne... aut ne, ne... et*
- toto užití spojek je vlastně logické, základem je samostatná přací věta, např. „ať přijde“ nebo „kž nepřijde“. Když se stane závislou na slovese „bát se“, je nutné to z hlediska záporů přeformulovat, protože se vždy bojím toho opačného, než si přeju. Tedy:
 - „Ať přijde“ → „Bojím se, že nepřijde“, lat. *timeo ne non / ut veniat*
 - „Kž nepřijde“ → „Bojím se, že přijde“, lat. *timeo ne veniat*
- konjunktivy **většinou přítomného a imperfekta** jako v ostatních větách žádacích, někdy též **konj. pf.** po čase hlavním a **konj. plpf.** po čase vedlejším pro vyjádření **obavy do minulosti** (bojím se, že se něco stalo, ale nevím, jestli se to stalo nebo ne):
 - *Timeo ne sero venerit.* „Bojím se, že přišel pozdě.“
 - *Timebam ne sero venisset.* „Bál jsem se, že přišel pozdě.“
- *timere* ve významu „váhat“, „otálet“ se pojí s **infinitivem**:
 - *Veretur quicquam aut facere aut loqui.* „Bojí se/váhá cokoliv udělat nebo říct.“

VĚTY ZABRAŇOVACÍ

- liší se opět užívanými spojkami
- po slovesech znamenajících „bránit“, „zabraňovat“, např. *impedire, arcere, recusare, obstare, detertere, interdicere, prohibere* (častěji má ak. + inf.!).
- spojky *ne, quominus*; pokud je ve **VH negovaný predikát**, může být *quin*
- **konjunktiv přítomného nebo imperfekta**
- **překlad do ČJ:**
 - V latině jsou tyto věty vždy formulovány záporně, v češtině není významový rozdíl mezi kladnou a zápornou formulací, případně je velmi nezřetelný a lze jej zanedbat (Bráním ti, abys přišel; Bráním ti, abys nepřišel).
 - Někdy může být záporná formulace v ČJ až nesmyslná, logickým řešením je klad. Elegantním řešením při překladu je použití infinitivu v češtině („Bráním dceři číst červenou knihovnu“).

VĚTY SE SPOJKOU QUIN

- slouží pro vyjádření tzv. voluntativní modality, např. mohu, musím, mám něco udělat
- latina často používá opisy; v tomto případě se využívá dvojí negace, jejímž výsledkem je kladný význam
- ve **VH negované** (*non, vix, haud*) **sloveso**, které už má samo o sobě význam „záporná snaha“, negace se realizuje i pomocí **otázky** (*quis impedit?*) nebo konstrukcí s **negovaným modálním slovesem** (*teneri non possum*)
- mezi negované predikáty „záporné snahy“ patří např.: *non impedire, non deterrere, non arcere, vix / non / aegre teneri possum, vix teneor, temperare non possum, nihil / paulum / haud multum abest, nulla causa est, fieri non potest, facere non possum*
- spojka **quin**, po zabraňovacích výrazech i *quominus*
- **konjunktiv přítomného nebo imperfekta**
- **překlad do ČJ**: není nutné kopírovat strukturu latinské věty, lze vyjádřit i pomocí **českých modálních sloves**, např.:

Teneri non possum quin id faciam „Musím to udělat“ ve smyslu „nedá mně to“, „nemůžu si pomoci, prostě musím“

- **POZOR na rozdíl:**

<i>facere non possum, quin (ut non)</i> „nemohu udělat aby ne“, tedy „musím, nemohu jinak“	x	<i>facere non possum, ut</i> „nemohu udělat, aby“, tedy „nejde to“
<i>fieri non potest, quin (ut non)</i> „nemůže se stát, aby ne“, tedy „určitě se musí stát“	x	<i>fieri non potest, ut</i> „nemůže se stát, aby“, tedy „není to možné, nejde to“

LITERATURA

- GHISELLI, Alfredo - Concialini, Gabriela. *Il nuovo libro di latino - vol. I. Teoria*. V ristampa. Bari : Laterza, 2002. 550 s. ISBN 88-421-0322-5.
- NOVOTNÝ, František. *Základní latinská mluvnice*. Vyd. 2., v H & H 1. Jinočany : H & H, 1992. 297 s. ISBN 80-85467-91-7.
- PEŇÁZ, Petr – URBANOVÁ, Daniela. *Syntax latinského souvětí*. Pracovní text UKS FFMU.
- TRAINA, Alfonso - Bertotti, Tullio. *Sintassi normativa della lingua latina : teoria*. 2. ed. Bologna : Cappelli Editore, 1993. 519 s. ISBN 88-379-0717-6.